

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

В статті определены концептуальные подходы культурологического образования; проанализированы теоретические основы культурологического образования, как фактора определяющего влияния на развитие одаренной личности. Рассмотрена проблема влияния культурологического образования на развитие одаренной личности, отдельные пути реализации культурологической подготовки и содержание культурологического образования как средство формирования талантливой личности.

Ключевые слова: *личность, одаренная личность, образование, культурологическое образование, культурная самоидентификация.*

Conceptual Approaches cultural education; proanalizuvano theoretical foundations of cultural education as a factor determining influence on the development of gifted person. The problem of the influence of cultural education in the development of gifted person, individual ways of implementing cultural preparation and content of cultural education as a source of talented individual.

Key words: *personality, gifted personality, education, cultural education, cultural identity.*

Потреба у самоосвіті та духовній самостійності, критична спрямованість мислення, її продуктивність у засвоєнні знань і людської культури – це риси, що необхідно формувати у сучасної талановитої особистості, це складові освітньої культури, що формується на всіх рівнях педагогічного процесу в навчальній, науковій і дослідницькій діяльності. Культурологічна спрямованість освіти виступає як метод виховання і зміст. У першому випадку йдеться про культурологічний підхід у вихованні та способи організації процесу розвитку, у другому – про розвиток особистості через культуру шляхом передачі та розповсюдження культурних знань та цінностей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких розглядається проблема культурологічної підготовки, набуває системного характеру завдяки працям В. Кременя, Н. Ничкало, О. Сухомлинської, І. Зязюна, М. Васильєвої, Є. Баллера, В. Біблера, Є. Бондаревської, М. Кагана, Н. Крилової, О. Рудницької, В. Сластьоніна, Г. Тарасенко, Н. Щуркової та інших. Актуальність дослідження категорії обдарованих людей, виявлення її місця у творенні та збереженні культурних цінностей сучасного суспільства зумовлена необхідністю накопичення інтелектуальних ресурсів нашої країни. У цьому аспекті важливим є розв'язання проблем культурної самоідентифікації обдарованої особистості.

Розділ I. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

Обдаровані особистості народжуються з особливою психодинамікою, випереджаючими темпами інтелектуального розвитку, видатними задатками, сталою спрямованістю до творчості, а тому мають особливий потенціал людського розвитку.

Культурна самоідентифікація обдарованої особистості у сучасному суспільстві пов'язана з виявленням рівня її інтелектуального розвитку, здібностей і набутого у процесі життєдіяльності культурного потенціалу. Ці якості забезпечують людині можливість ефективного управління процесами переробки інформації, визначають її критичне ставлення до культурних цінностей, вибірковість інтелектуальної та творчої діяльності. Обдарована особистість здатна здійснювати динамічну інтелектуальну орієнтацію в цінностях культури, розгортаючи межі власної культурної діяльності, збагачуючи культурний потенціал, встановлювати зв'язки між елементами та персонажами культурного простору тощо.

Концепція такої освіти є частиною загальних вимог до формування нестандартного мислення, що передбачає практичну готовність до генерування неординарних ідей; вміння виявляти суть проблеми або ситуації, оцінювати її та визначати шляхи реалізації; знання методології науково-технічного пошуку і методів наукового дослідження; визнання необхідності безперервної освіти і самоосвіти тощо. Зазначені характеристики відображають суть нової якості реалізації формування обдарованої особистості, адже нинішній фахівець повинен бути не лише професіоналом, але й здатним успішно адаптуватися до нових соціально-економічних умов і бути конкурентоздатним на ринку інтелектуальної діяльності. Сучасне суспільство відчуває потребу у творчих особистостях, які мають нестандартне мислення. Такі особистості збагачують суспільне життя в його проявах і здатні реформувати суспільно-економічний устрій нашого суспільства.

Обдаровані люди вирізняються високою чутливістю в усьому, багатьом властиве високорозвинене почуття справедливості, вони здатні чутливо вловлювати зміни в суспільних відносинах, нові віяння часу в науці, культурі, техніці, суспільстві. Високорозвинений інтелект дає можливість отримувати нові знання про навколишній світ. Творчі здібності спонукають їх до створення нових концепцій, теорій, підходів.

Оптимальне поєднання в талановитих особистостях інтуїтивного та дискурсивного мислення дозволяє отримати у процесі навчання високі результати. Для роботи з талановитими дітьми традиційна методика набуття знань виявляється неприйнятною, оскільки більшості обдарованих властива велика цілеспрямованість, що дозволяє втілювати у життя важливі проекти.

Сентенція «науково-педагогічний працівник – реципієнт» (тобто, учень або студент) у роботі з обдарованими вихованцями набуває якісно нового алгоритму, за якого вони стають повноцінними партнерами, які рухаються в одному напрямку. Необхідно зазначити, що при цьому розвиток особистості є важливим завданням і повинен розглядатися як системоутворюючий фактор.

Отже, у такій ситуації зростає роль самостійної діяльності підопічного, динаміка та форма її організації, спільні пошуки нових шляхів розв'язання як питань змістового ха-

рактеру, так і методичних форм її реалізації. Цим закономірностям підпорядковано принцип культуровідповідності: талановитого учня/студента може виховати лише талановитий учитель/науково-педагогічний працівник.

Оскільки творча особистість талановитого вихованця є надзвичайно вразливою, культурологічна підготовка стає тією силою, що «розтоплює лід» непорозуміння, дає натхнення, збуджує приховані можливості та робить можливою реалізацію несподіваних ідей.

Сучасна філософія виокремлює два основних підходи щодо тлумачення культури: 1) аксіологічний – культура як система цінностей, 2) діяльнісний – культура як специфічний спосіб людської життєдіяльності [2]. В обох підходах існує безліч трактувань культури, однак більш вираженим, з погляду філософської специфіки розуміння культури, та таким, що повно поєднує їх здобутки, є наступне судження: «культура – це, насамперед, історично вироблені способи діяльності та продукти/продукція цієї діяльності, що мають позитивно-ціннісну значущість для суспільного прогресивно-гуманістичного розвитку» [1].

Аналізуючи сутність професійної культури, І. Сенча пов'язала її з діяльнісною теорією та розглянула, з одного боку, як сукупність способів і технологій певної професійної діяльності, визнаних суспільством еталоном для цієї діяльності, а з іншого – як сукупність засвоєних, усвідомлених людиною способів цієї діяльності. Дослідниця наголосила, що формування професійної культури пов'язується з відповідною діяльністю, а рівень її сформованості позначає ступінь готовності суб'єкта до цієї діяльності [4].

Феномен культури, на думку відомого філософа В. Межуєва, полягає у творенні особистості людини в усьому багатстві її суспільних зв'язків і відносин [3]. Науковець наголосив, що у класичній філософії культура невід'ємна від розвитку: «Дійсним змістом культури є розвиток самої людини ..., розвиток її творчих сил, відносин, потреб, здібностей, форм спілкування тощо» [3].

Багатогранність культури пояснюється її здатністю відображати зв'язки людини зі світом, суспільством, а також різноманітні відносини, в які вона вступає, проте, незважаючи на безліч трактувань, можна виокремити основні поняття, пов'язані з культурою: «творчість», «діяльність», «людина», «особистість» тощо. Мистецтво, як реалізація культури у духовному розумінні, виступає важливим чинником, що формує як творчу індивідуальність, так і громадянське суспільство і, разом з тим, виступає важливим чинником порозуміння людини і суспільства, суспільних формацій, а також індивідуальностей.

Культурологічний мистецький процес другої половини ХХ ст. визначається переходом від модернізму до постмодернізму, а також значним розвитком інтелектуальної тенденції, наукової фантастики, «магічного реалізму», авангардистських явищ тощо. У цілому мистецтво другої половини ХХ ст. відрізняється особливим драматизмом, у ньому останнім часом висловлюються сподівання на повернення світові втрачених ідеалів, відновлення порушених зв'язків, подолання відчуженості тощо.

Духовне піднесення замінив трагізм загрози екологічної кризи та ядерної катастрофи. Чорнобиль став сумним символом епохи, що, ніби вододілом, поділив ХХ століття. Страх поселився у підсвідомості людей і не міг не впливати на свідомість людства. Стан комунікативного розриву вразив свідомість людини і виявив суперечності соціокультурної дійсності, що була лише реакцією на процеси руйнації, закладені у духовному житті людства: колообіг часу зупинився на черговому оберті, щоб явити світові нову модель духовної культури. Жодні професійні знання не будуть ефективними, якщо не буде відповідної мотиваційної діяльності на етапах професійної діяльності як у момент засвоєння знань, так і у процесі їхньої реалізації. Тому одними із головних чинників великих відкриттів були імпульси, точки відліку, що сконцентрували вольові зусилля людської індивідуальності, їхня здатність до ефективної професійної діяльності.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку суспільства культурологічна освіта сприяє актуалізації важливих ціннісних сфер особистості, що формують її життєві позиції. Культурологічна освіта дозволяє сприймати явища культури не лише як сукупність думки та морального вибору інших людей, але й емоційно-чуттєвий людський фактор, що є містком із минулого в майбутнє. Прагнення до саморозвитку є основою навчання, джерелом самоосвіти та самовиховання особистості, тому розглядати мету освітнього процесу потрібно як культурну цінність, що виступає підставою формування і саморозвитку особистості та суспільної формації.

Використані літературні джерела

1. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию [Текст] / С. И. Гессен; отв. ред. и сост. П. В. Алексеев. – М.: «Школа-Пресс», 1995. – 448 с.
2. Гуревич П. С. Философия культуры [Текст] / П. С. Гуревич. – М.: Аспект-Прес, 1995. – 288 с.
3. Межуев В. М. Предмет теории культуры [Текст] / В. М. Межуев // Проблемы теории культуры. – М., 1977. – С. 54–73.
4. Сенча І. А. Педагогічні умови формування дослідницької культури майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 [Текст] / І. А. Сенча. – Одеса, 2008. – 192 с.